

Weg met de weggetjes

Het verdwijnen van de allerlaatste weggetjes op Walcheren

Je hebt nog kort geleden weer in Van Schagen zitten lezen. Je werd opnieuw getroffen door passages waaruit een harts-tochtelijke belangstelling spreekt voor “het oude eiland en zijn pracht”, voor zijn historie bovenal. “Zo leerde je je eiland kennen tot in zijn eenzaamste uithoeken, je zwierf langs stranden waar bijna nooit iemand kwam, je kende ieder boerenwegeling, je kende iedere naam, ieder flard historie.” Als tienjarige schooljongen al ontdekte Van Schagen de omgeving van de stad. “Dat begon bij den Nadorst en het Perdamsche padje natuurlijk, bij den Segeersweg, het Arнемuidsche padje en den Dolfijn, bij het Stijfselwegje en den Seisweg met het Zwarte padje en de nog zoovele andere modderweggetjes, allegaar vrijerspaadjes, rondom de stad – rijk voorzien was ons oude Middelburg van die landelijke wegelingen.”

Je voelt je in die passages aangesproken door Van Schagens onverzettelijke afschuw van de nieuwe tijd. “Zo is het dat je gierig was, als kind, op wat nog over was van vroeger, dat je ongelukkig was als weer een brokstuk oude adel nodeloos kapot ging omdat een bête nieuwe tijd geen oog, geen weet had, geen hart voor wat teer en schoon en dromerig was van eeuwen stil en langzaam leven [...] en alleen maar wist te bazelen van modern comfort en de eisen van het verkeer.” Maar, zo vraag je je af, is hier met de in 1891 geboren J.C.J. van Schagen niet een aartspessimist aan het woord? Moet je werkelijk geloven dat het toen, in zijn jeugd, in het verre verleden aan het begin van de twintigste eeuw, allemaal echt zo erg was? En is het vandaag, anno 2002,

allemaal echt zo erg? En dan ineens herinner je je nog niet zo lang geleden zélf zo'n oeroud boerenwegeling bespeurd te hebben, nog wel onder de rook van de stad. Daar dan weer eens heen. Voor een foto, want je weet maar nooit...

Het Kuiperswegje achter industrieterrein Arnestein: verdwenen. (Detail uit de Grote Provincie Atlas Zeeland, 1990, pag. 46)

Maar dan ben je verbijsterd. Vanaf de Zaagmolenpolderdijk, halverwege Nieuwland en het Arnekanaal, heb je het nog niet zo lang geleden aan je voeten zien liggen, het Kuiperswegje. Een onverhard wegeling, kronkelig zoals dat hoort, eigenlijk een combinatie van drie in alle richtingen uitwaaierende weggetjes. Het was ongetwijfeld oeroud, zoals kronkelende wegen dat in onze provincie bijna altijd zijn. Je hoeft maar een blik op de vooroorlogse bodemkaart van Walcheren te werpen om dat in te zien. Het Kuiperswegje volgde voor een deel de loop van een lage kreekbedding. De laatste keer dat je hier was, lag het wel al gevaarlijk dicht bij het oprukkende bedrijventerrein Arnestein. En nu? Nu is het daardoor kennelijk opgeslokt. Het is weg, uitgewist, onherkenbaar verdwenen. Kuipersweg heet nu een nieu-

De laatste foto van het baantje naar het hof Krooneveld, maart 2001. (Foto A3Franke-Veere)

De Wete jaargang 31 nummer 3 (juli 2002) / Heemkundige Kring Walcheren (www.hkwalcheren.nl)

we, rechte weg op een heel ander deel van Arnestein; is dat misschien om je op een dwaalspoor te brengen?

Zit achter dit verdwijnen soms een complot? Je herinnert je dat je kort geleden werd geattendeerd op een andere verdwijning, van een met gras begroeid baantje dat ongeveer halverwege Middelburg en

Het baantje naar hof Krooneveld langs de Veerseweg: verdwenen. (Detail uit de Grote Provincie Atlas Zeeland, 1990, pag. 46)

Zanddijk vanaf de Veerseweg op het hof Krooneveld aanliep. Een damhek sloot het aan de kant van de Veerseweg af. Het was zoals een echte *'ofbaene* kaarsrecht en dat betekent meestal: gemaakt. Het wekte de indruk de oprijlaan te zijn geweest naar een vroegere buitenplaats, maar misschien had het ook wel een minder glorieus verleden. Het komt in elk geval al voor op de stafkaart van 1856-1858. Al met al dus een baantje van om en nabij de honderdvijftig jaar oud. Sinds het voorbije najaar is het weg; geëgaliseerd, gescheurd en in een grote lap bouwland opgenomen. Alleen het damhek is gebleven. Voor hoelang? Dan vermoed je: dit is geen complot, nee er moet een systeem achter schuilen. Want je weet ineens van nog een derde verdwijning, ook weer spoorloos, zonder richtbaarheid, zonder actievoerders, zon-

der protest. Als je vanuit Middelburg de Breeweg nam, dan kon je vlak voor de Braamweg via een onverhard wegeling bij een boerderij komen. Op de kaart met vooroorlogse veldnamen heet het de *Baene nae Ko Simonse*. Via het erf van die boerderij kwam je vervolgens – binnendoor dus – uit op de Meinersweg, recht tegen-

De 'Baene nae Ko Simonse' is verleden tijd: verdwenen. (Detail uit de Grote Provincie Atlas Zeeland, 1990, pag. 45)

over de Berg van Potter. Ook dit wegeling was oeroud. Het volgde naadloos de contouren van een lage, smalle kreekbedding. Maar het is wel verdwenen, dichtgeschoven en getrokken bij het aangrenzende land. Vorig jaar of het jaar daarvoor geruisloos als erfgoed verduisterd. Je kunt de boerderij nu benaderen via de Meinersweg en via een nieuw aangelegde oprit vanaf de Breeweg. En de berg? *Die* ligt er nog...

Dit gebeurt dus, dit kan, dit mag anno 2002 kennelijk in een zich beschaafd noemende provincie. Verduistering van erfgoed, van cultuurhistorie bovenal, van natuurhistorie toch ook. Onherstelbaar en onvervangbaar, want een eventueel nieuw wegeling is beslist niet hetzelfde als een oud.

Hoe valt dit verlies bijvoorbeeld te rijmen

met de inspanningen in het kader van de landelijke campagne 'Erfgoed al goed' uit 2000? Toen is nota bene terecht het plan bekrond om een wegeling op Zuid-Beveland, de Biesterhoekse wegeling bij 's-Heer Hendrikskinderen, beter toegankelijk te maken.

Hoe valt dit verlies te rijmen met allerlei vormen van beleid om het platteland juist weer meer toegankelijk te maken, zodat kleinschalige vormen van zogeheten recreatief medegebruik mogelijk worden? Met de nodige moeite en flink wat (gemeenschaps)geld ontwikkelen we vandaag nieuwe voetpaden – waarvan het vooroorlogse, nog niet herverkavelde eiland er ontelbaar vele heeft gekend – en tegelijkertijd vernietigen we bestaande verbindingen.

Hoe valt dit verlies te rijmen met het overheidsstreven, voor het eerst verwoord in de rijksnota *Belvedere*, om culturele planologie te bedrijven? Om bij nieuwe ontwikkelingen die soms nu eenmaal onvermijdelijk zijn, het oude in te passen of als uitgangspunt te nemen in plaats van eerst *tabula rasa* te maken, dat wil zeggen met een schone lei te beginnen?

In een advies uit 1939 schreef Jac. P. Thijsse: "De voetpaden geven op Walcheren ongeloofelijk mooie wandelgelegenheden. In stand houden, desnoods uitbreiden." Thijsse kon toen niet voorzien dat oorlogsinundatie en herverkaveling niets van al dit moois zouden overlaten. Niets? Vrijwel niets. Zouden alleen al niet deze voorgeschiedenis en de uiterste zeldzaamheid van wat wél overbleef, ons extra gierig moeten doen zijn op elke meter authenticiteit? Maar wat doen we daarmee? We ver-

nietigen anno 2002 ook die allerlaatste meter.

Het ging daarnet over beschaving.

H. Cleyndert – even gedreven als bescheiden voortrekker op het gebied van natuur en landschap – constateerde ooit: "Ongetwijfeld is de zorg, die een volk aan zijn eigen landschap wijdt, voor een groot deel als een weerspiegeling, als de maatstaf van het innerlijke beschavingspeil van een natie te beschouwen." Hoe beschaafd zijn wij in Zeeland eigenlijk?

Maar misschien zijn het wel veel te grote woorden voor zulke simpele weggetjes: beschaving, en verduistering van erfgoed. En is er ook eigenlijk wel iets nieuws onder de zon, als je bemerkt dat het waterschap al eeuwen geleden verbood wegelingen oftewel "zoekwegen te verduisteren" of te "verdonkeren"? Wat zul je je anno 2002 dan druk maken om het verduisteren van de allerlaatste weggetjes?

Aad de Klerk

De citaten zijn ontleend aan:

– J.C. van Schagen, *'Étude sentimentale' en 'Zeeuwisch begin'*, in: *Flarden van wind, Arnhem 1946;*

– brief J.P. Thijsse, aangehaald in: A. Drijgers en C.W. van Rabenswaaij, *'Een toekomst uit water: plannen maken voor de Walcherse ruimte'*, in: *Water over Walcheren, Middelburg 1994;*

– H. Cleyndert, *'De zorg voor het landschap'*, in: *Vijftig jaar natuurbescherming in Nederland, Amsterdam 1956.*